

Sygn. akt III AUa 2064/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Gerszewska (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Mazur SSA Aleksandra Urban
Protokolant:	sekr.sądowy Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 3 lutego 2016 r. w Gdańsku

sprawy R. K. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji R. K. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 maja 2013 r., sygn. akt V U 1176/12

1. zmienia zaskarżony wyrok i przyznaje R. K. (1) prawo do renty rodzinnej począwszy od 1 sierpnia 2012r.;
2. stwierdza odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;
3. zasądza od pozwanego na rzecz R. K. (1) kwotę 295,20 (dwieście dziewięćdziesiąt pięć 20/100) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSA Aleksandra Urban SSA Małgorzata Gerszewska SSA Barbara Mazur

Sygn. akt III AUa 2064/15

UZASADNIENIE

R. K. (1) odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 20 listopada 2012 r., mocą której odmówiono jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu (...) mężu R. K. (2).

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie oraz zasadzenie od ubezpieczonej kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 15 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w Słupsku V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w punkcie 1 oddalił odwołanie, w punkcie 2 nie obciążył ubezpieczonej kosztami procesu i w punkcie 3 przyznał radcy prawnemu M. R. wynagrodzenie w kwocie 60 zł powiększone o stawkę podatku VAT, tytułem zwrotu kosztów za pomoc prawną udzieloną z urzędu, wskazując następujące motywy rozstrzygnięcia:

W dniu 23 sierpnia 2012 r. R. K. (1) złożyła wniosek o przyznanie jej prawa do renty rodzinnej, po zmarłym mężu R. K. (2).

R. K. (1) z R. K. (2) zawarli związek małżeński w dniu (...).

Odwołanie R. K. (2) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 4 listopada 2011 r. odmawiającej mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wyrokiem Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 września 2012 r, sygn. akt. VU 738/12 zostało oddalone. Wyrok jest prawomocny.

R. K. (2), urodzony (...), nie był uprawniony do emerytury i renty. Zmarł w dniu (...)

W ostatnim dziesięcioleciu przed datą zgonu R. K. (2) udowodnił 1 miesiąc i 17 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Łącznie udowodnił 25 lat, 6 miesięcy i 3 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym okres składkowy 25 lat, 1 miesiąc i 3 dni.

Decyzją z dnia 20 listopada 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił prawa do renty rodzinnej żonie R. K. (1)

Sąd Okręgowy, powołując się na treść art. 65 ust 1 i 2, art. 67, art. 57 i art. 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak również art. 58 ust. 4 wprowadzony z dniem 23 września 2011 r. ustawą z dnia 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2011, Nr 187, poz. 1112), uznał, iż nie budziło wątpliwości, że zmarły R. K. (2) był w dacie zgonu osobą całkowicie niezdolną do zatrudnienia, przy czym nie wykazał 5 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego w 10 – leciu poprzedzającym datę powstania niezdolności do pracy tj. datę zgonu (...)

Poza sporem pozostawał także fakt, że R. K. (2) w chwili śmierci nie miał ustalonego prawa do emerytury w wieku powszechnym oraz nie legitymował się 30 letnim okresem składkowym, zatem rozważenia wymagała kwestia spełnienia przez niego w dniu śmierci warunków do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd po przeprowadzeniu postępowania dowodowego w postaci akt ZUS oraz akt sprawy VU 738/12 ustalił, że R. K. (2) nie legitymował się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym uprawniający do przyznania mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Jeśli zatem kwestia spełnienia przez R. K. (2) przesłanek warunkujących przyznanie mu prawa do świadczenia rentowego została prawomocnie rozstrzygnięta, w sprawie VU 738/12, to uznać należało, że w tym zakresie - na mocy art. 365 k.p.c. - zachodzi powaga rzeczy osądzonej.

Przenosząc powyższe na grunt rozpatrywanej sprawy, Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że w chwili śmierci, ubezpieczony legitymował się w ostatnim dziesięcioleciu przed datą zgonu okresem 1 miesiąca i 17 dni okresów składkowych i nieskładkowych co oznacza, że w dacie swojego zgonu, nie spełniał ustawowych przesłanek prawa do świadczenia rentowego.

Jeśli więc zmarły nie spełniał wszystkich przesłanek do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w chwili śmierci, to tym samym R. K. (1) nie mogła nabyć prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu.

W tym stanie rzeczy, uznając odwołanie ubezpieczonej za bezzasadne, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ §1 k.p.c. oddalił je, o czym orzekł jak w punkcie I sentencji orzeczenia.

Sąd - mając na względzie sytuację materialną i zdrowotną ubezpieczonej - nie obciążył jej kosztami procesu na podstawie art. 102 k.p.c, o czym orzekł, jak w punkcie II sentencji.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z §11 ust. 2 i § 2 ust.3 ustawy Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz.1349 ze zm.), o czym orzekł, jak w punkcie III sentencji orzeczenia.

Apelację od wyroku wywiodła ubezpieczona zaskarżając go w całości i zarzucając niezgodność ustaleń sądu z materiałem dowodowym zebrany w sprawie, poprzez ustalenie, że nie udowodniła podstawy faktycznej roszczenia; naruszenie prawa materialnego, tj. art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, polegające na jego błędnej wykładni i niewłaściwym zastosowaniu do stanu faktycznego oraz niewłaściwe zastosowanie art. 365 § 1 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przyznanie jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu oraz zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Swoje stanowisko szczegółowo uzasadniła wskazując stosowne argumenty na jego poparcie.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 29 maja 2013 r., wydanym w sprawie III AUa 1628/13 oddalił apelację, podzielając dokonane przez Sąd I instancji ustalenia, z których wynika, iż R. K. (2) w dacie śmierci legitymował się łącznym okresem składkowym i nieskładkowym wynoszącym jedynie 25 lat 6 miesięcy i 3 dni, co z kolei oznacza, iż nie spełniał przesłanki przyznania mu prawa do renty, o której mowa w art. 57 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 58 ust. 1 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Mało tego nie spełniał również przesłanki, o której mowa w art. 58 ust. 2 powołanej ustawy, albowiem w ostatnim dziesięcioleciu przed datą powstania całkowitej niezdolności do pracy tj. w okresie od dnia 13 stycznia 2001 r. do dnia 13 stycznia 2011 r. posiadał jedynie 1 miesiąc i 17 dni - zamiast wymaganych 5 lat - okresów składkowych i nieskładkowych, co oznacza, że nie został spełniony warunek, o którym mowa w powołanych wyżej przepisach ustawy emerytalno – rentowej, w tym w art. 58 ust. 4.

Nie bez znaczenia dla oceny wskazanych w powołanych wyżej przepisach przesłanek pozostawał również fakt, że prawo ubezpieczonego do renty było przedmiotem analizy zarówno pozwanego (decyzja z dnia 4 listopada 2011 r.), jak i Sądu Okręgowego w Słupsku, który prawomocnym wyrokiem z dnia 17 września 2012 r., wydanym w sprawie VU 738/12 oddalił odwołanie R. K. (2) od decyzji pozwanego odmawiającej mu prawa do renty. W ocenie Sądu Apelacyjnego, rację ma Sąd I Instancji, iż w kwestii zarówno daty powstania niezdolności wnioskodawcy do pracy, jak i ustalonego stażu ubezpieczeniowego obowiązuje tzw. powaga rzeczy osądzonej, w konsekwencji której nie można dokonywać w tym zakresie ponownych ustaleń.

Mając na względzie powyższe, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, iż Sąd I instancji prawidłowo przyjął - posiłkując się prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 17 września 2012 r., wydanym w sprawie VU 738/12 - iż wnioskodawca nie spełnił kumulatywnie wszystkich przesłanek niezbędnych do przyznania mu prawa do renty.

Sąd Apelacyjny uznał, iż nie było również uprawnionym przyznanie żonie zmarłego świadczenia rentowego, w oparciu o treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r.(I UZP 5/05, Opubl. Biul. SN 2006/3/27), zgodnie z którą „renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zmianami), bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy”. Sąd wyjaśnił, że art. 58 ust. 4 ustawy

z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - który w niniejszej sprawie ma zastosowanie – zgodnie, z którym mężczyzna ubiegający się o rentę z tytułu niezdolności do pracy (powstałej po ukończeniu 30 roku życia), który udowodnił co najmniej 30 lat okresów składkowych i jest całkowicie niezdolny do pracy nie musi legitymować się 5 letnim stażem ubezpieczeniowym w okresie 10 - lecia przed złożeniem wniosku bądź przed datą powstania niezdolności do pracy, został wprowadzony ustawą zmieniającą z dnia 28 lipca 2011 r. (Dz. U. z 2011r., nr 187 poz. 1112), zaś w życie wszedł z dniem 23 września 2011 r., tj. przed datą śmierci R. K. (2). A zatem oceny uprawnień R. K. (2) do renty należało dokonywać przy zastosowaniu przepisów obowiązujących w dacie spełnienia ostatniej przesłanki niezbędnej do przyznania świadczenia, tj. w dacie śmierci – (...) Tak dokonane ustalenie prowadzi do jednoznacznego wniosku, że zmarły nie spełniał kumulatywnie przesłanek, o których mowa w art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który to z uwagi na datę wejścia w życie, znajduje w stosunku do niego zastosowanie.

Wobec zatem ustalenia, iż R. K. (2) nie spełniał w dacie śmierci przesłanek warunkujących przyznanie mu prawa do renty, uznać należało, że nie zostały spełnione warunki przyznania R. K. (1) prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu, w konsekwencji czego Sąd Apelacyjny, na mocy art. 385 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości pełnomocnik wnioskodawczyni, zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach poprzez uznanie, że wnioskodawczyni nie przysługuje renta rodzinna, podczas gdy w rzeczywistości zastosowanie tego przepisu doprowadziłoby do uznania posiadania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy przez zmarłego ubezpieczonego i w konsekwencji spełnienia przez wnioskodawczynię przesłanki do przyznania jej prawa do żadanego świadczenia, art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (w brzmieniu tej ustawy w dniu 13 stycznia 2011 r.) i uznanie, że zmarły nie spełnił przesłanek niezbędnych do uznania posiadania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, podczas gdy w rzeczywistości takie przesłanki zostały spełnione w dniu 13 stycznia 2011 r. oraz art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach poprzez uznanie, że wnioskodawczyni nie spełnia przesłanek do przyznania jej prawa do renty rodzinnej. Pełnomocnik wskazał także na naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 366 i art. 365 § 1 k.p.c. poprzez uznanie przez Sąd Apelacyjny, że „w niniejszej sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej i w konsekwencji nie można dokonywać w tym zakresie ponownych ustaleń, co doprowadziło do ustalenia błędnego stanu prawnego”. Pełnomocnik wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania, w tym udzielonej pomocy prawnej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

Wyrokiem z dnia 4 listopada 2015 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Apelacyjny, po ponownym rozpoznaniu sprawy ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni zasługiwała na uwzględnienie w sposób skutkujący zmianą zaskarżonego wyroku i przyznaniem jej prawa do renty rodzinnej począwszy od 1 sierpnia 2012r.

Na wstępie rozważań Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że stosownie do treści art. 398²⁰ zd. 1 k.p.c. Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w sprawie przez Sąd Najwyższy. Oznacza to, iż Sąd drugiej instancji, rozpoznając ponownie sprawę, nie może interpretować ani przepisów prawa procesowego, ani przepisów prawa materialnego odmiennie niż to wynika z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego. Związanie to nie obejmuje jednak wskazań, co do dalszego postępowania, a w związku z tym Sąd w toku ponownego rozpoznania sprawy kieruje się ogólnymi regułami postępowania apelacyjnego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 stycznia 2010r., II CSK 374/09, LEX nr 677771; z dnia 6 maja 2009 r., II CSK 668/08, LEX nr 510961; z dnia 25 listopada 2008 r., II CSK 335/08, LEX nr 484701).

I tak, w pierwszej kolejności, Sąd Najwyższy rozpoznając skargę kasacyjną wywiezioną przez pełnomocnika R. K. (1) wyraził pogląd, że w analizowanej sprawie nie zachodzi stwierdzona przez Sąd Okręgowy w Słupsku w wyroku z dnia 15 maja 2013 r. wydanym w sprawie VU 1176/12 oraz przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 29 maja 2014 r., wydanym w sprawie III AUa 1628/13, powaga rzeczy osądzonej. Sąd Najwyższy podkreślił, że Sądy orzekające

w niniejszej sprawie (o prawo do renty rodzinnej) nie były związane prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 17 września 2012 r., V U 738/12, rozstrzygającym prawo męża wnioskodawczynie (jej poprzednika prawnego) do renty z tytułu niezdolności do pracy. Niniejsza sprawa dotyczy bowiem innego przedmiotu - prawa do renty rodzinnej (art. 65 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), a nie prawa męża skarżącej do renty z tytułu niezdolności do pracy, a ponadto toczy się ona między innymi stronami niż sprawa poprzednio prawomocnie zakończona (w sprawie o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy zmarłego męża wnioskodawczynie). Związanie zaś rozstrzygnięciem określonej kwestii w innej sprawie, różniącej się przedmiotem, występuje tylko w granicach podmiotowych prawomocności, czyli w sprawie, w której występują te same strony lub osoby objęte prawomocnością rozszerzoną orzeczenia na podstawie przepisu szczególnego. Przy braku tożsamości przedmiotowej i podmiotowej, a taki stan rzeczy ma miejsce w analizowanej sprawie, rozstrzygnięcie określonego zagadnienia przy orzekaniu w jednej sprawie nie wyłącza dopuszczalności jego badania i oceny w innej sprawie.

Jeśli zatem w sprawie nie zachodziła powaga rzeczy osądzonej, to koniecznym stało się ponowne przeanalizowanie niespornego stanu faktycznego w kontekście obowiązujących – co istotne – w dacie śmierci męża wnioskodawczynie przepisów prawnych.

Jak wywiódł Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 4 listopada 2015 r. (II UK 408/14), dochodzone przez R. K. (1) prawo do renty rodzinnej jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego mającego na celu zapewnienie środków pieniężnych po śmierci ubezpieczonego (emeryta lub rencisty) członkom rodziny, którzy wraz z jego śmiercią utracili żywiciela. Przedmiotowe prawo zostało uregulowane w art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748). Zgodnie z treścią powołanego przepisu renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Sąd Apelacyjny zwraca zatem uwagę, iż renta rodzinna jest świadczeniem pochodnym świadczenia, jakie przysługiwałoby osobie zmarłej, dlatego też w pierwszej kolejności rozpoznaniu podlega spełnienie przesłanek przez osobę zmarłą, a dopiero następnie ustalane jest prawo do tego świadczenia wnioskodawcy - członka rodziny po osobie zmarłej (por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 września 2009 r., II SA/Wa 348/09, LEX nr 637742). W kontekście powyższego należy zwrócić uwagę, iż dla przyznania prawa do renty rodzinnej nie mają znaczenia żadne inne okoliczności, jak tylko kwestia posiadania przez zmarłego w chwili śmierci ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy bądź też spełniania warunków wymaganych do uzyskania jednego z tych świadczeń. Brak uprawnień zmarłego do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy pociąga za sobą również brak uprawnień członków rodziny do renty rodzinnej po ubezpieczonym. Dochodzone świadczenie nie jest bowiem świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet najbardziej uzasadnione, ale świadczeniem pochodnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (tak np.: wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 listopada 2006 r., II SA/Wa 270/06, LEX nr 306965; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 czerwca 2005 r., II SA/Wa 647/05).

Dokonując oceny przysługiwania zmarłemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w pierwszej kolejności należy wskazać, iż zgodnie z treścią art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

1) jest niezdolny do pracy;

2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;

3) niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b, pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2 pkt 1, 3-8 i 9 lit. a, pkt 10 lit. a, pkt 11-12, 13 lit. a, pkt 14 lit. a i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-4, 5 lit. a, pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust. 2 ustawy).

Warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl

art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat (art. 58 ust. 1 pkt 5 ustawy). Powyższy okres powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed dniem powstania niezdolności do pracy (art. 58 ust. 2 ustawy). Powyższe warunki zostały zmodyfikowane w ust. 2 art. 57 ustawy, poprzez stwierdzenie, że przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety i 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. Dokonując wykładni tego przepisu Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2006 r., I UZP 5/05 (OSNP 2006 nr 19-20, poz. 305) stwierdził, że na podstawie art. 57 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy, bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy. Powyższy pogląd co prawda utracił aktualność po nowelizacji ustawy o emeryturach i rentach dokonanej ustawą z dnia 28 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 187, poz. 1112), niemniej jednak - w okolicznościach analizowanej sprawy - nie ma to znaczenia przesądzającego, albowiem, jak wynika z ustaleń Sądu Okręgowego w Słupsku poczynionych w sprawie V U 738/12 i nie kwestionowanych przez organ rentowy, R. K. (2) był całkowicie niezdolny do pracy już od dnia 13 stycznia 2011 r. A skoro tak, to przy ustaleniu, że legitymował się również stażem ubezpieczeniowym przekraczającym 25 lat (25 lat 6 miesięcy i 17 dni) - bez konieczności wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy - uznać należało, że spełnił on kumulatywnie wszystkie przesłanki niezbędne do przyznania mu prawa do świadczenia rentowego. Jak wynika bowiem z jednolitej wykładni Sądu Najwyższego, art. 58 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach nie stosuje się do ubezpieczonego, który wszystkie wymagane warunki do nabycia renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy spełnił przed wejściem w życie tego przepisu, a więc przed dniem 23 września 2011 r. (por. wyrok z dnia 7 stycznia 2014 r., I UK 228/13, dotychczas niepublikowany lub - w odniesieniu do renty rodzinnej - wyrok z dnia 27 listopada 2013 r., I UK 171/13, dotychczas niepublikowany). Zmiany stanu prawnego po dacie spełnienia ustawowych warunków wymaganych do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nie mają wpływu na uprawnienia rentowe powstałe z mocy prawa przed dokonaniem tych zmian, niezależnie od tego, kiedy uprawniony złożył wniosek rentowy.

Jeśli więc zmarły mąż wnioskodawczyni R. K. (2) w dacie śmierci spełnił kumulatywnie wszystkie przesłanki niezbędne do przyznania mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, to tym samym R. K. (1) spełniła wszystkie warunki, o których mowa w art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748), niezbędne do przyznania jej prawa do renty rodzinnej, począwszy od dnia 1 sierpnia 2012 r., tj. od miesiąca, w którym złożyła wniosek o przyznanie świadczenia (art. 129 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Z tych względów, Sąd Apelacyjny, na mocy art. 386 § 1 k.p.c., orzekł, jak w punkcie 1 wyroku.

Zgodnie z art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS zmienionym przez art. 1 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. w brzmieniu obowiązującym od 1 kwietnia 2009 r., w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego. Stosownie do przepisów zawartych w art. 2 tej ustawy do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym przez Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 września 2007 r., w sprawie P 11/07, OTK-A 2007/8/97 (LEX nr 316047), wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności,

gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa.

Przekładając powyższe na grunt analizowanej sprawy, Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych rozpoznając wniosek ubezpieczonej z dnia 23 sierpnia 2012 r. o przyznanie jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu, naruszył art. 57 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bezzasadnie uznając, że R. K. (2) w dacie śmierci nie był uprawniony do świadczenia rentowego, albowiem w ostatnim dziesięcioleciu przed dniem złożenia wniosku o przyznanie świadczenia, względnie dniem powstania niezdolności do pracy, nie legitymował się on stażem ubezpieczeniowym w wymiarze nie niższym niż 5 lat. Organ rentowy pominął fakt, że zarówno w toku postępowania orzeczniczego przed pozwanym (k.34 akt ZUS), jak i w toku postępowania sądowego powstanie całkowitej niezdolności do pracy R. K. (2) zostało określone na dzień 13 stycznia 2011 r. (tj. przed wejściem w życie art. 58 ust.4, a więc przed dniem 23 września 2011 r.), to zaś oznacza, że mąż wnioskodawczyni spełniał kumulatywnie wszystkie przesłanki niezbędne do przyznania mu prawa do renty – bez konieczności wykazywania 5 letniego stażu ubezpieczeniowego w ostatnim dziesięcioleciu przed dniem powstaniem niezdolności do pracy.

Pozwany wydając zaskarżoną decyzję znał stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., w sprawie I UZP 5/05, zgodnie z którą „renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy (art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zmianami), bez potrzeby wykazywania przewidzianego w art. 58 ust. 2 tej ustawy pięcioletniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy”. Powyższe oznaczało, że decyzja pozwanego z dnia 4 listopada 2011 r., była wynikiem oczywiście błędnej wykładni przepisów.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny, stosownie do treści przepisu art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stwierdził odpowiedzialność pozwanego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania zaskarżonej decyzji, o czym orzekł, jak w punkcie 2 wyroku.

W pkt 3 sentencji Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego na rzecz ubezpieczonej kwotę 295,20 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym oraz za postępowanie kasacyjne, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 2 ust. 1 i ust. 3 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., poz.490).

SSA Małgorzata Gerszewska SSA Barbara Mazur SSA Aleksandra Urban